

Savremene vojne doktrine – sukob niskog intenziteta

General-major u penziji *MARIJAN KRANJC*

U članku se osim tipološke analize, kao centralnog problema, ukratko razmatraju i neka značajna doktrinarna opredeljenja sukoba niskog intenziteta. Na primerima savremenih sukoba u svetu, analiziraju se najnovija opredeljenja SAD, SSSR i nekih drugih zemalja, u vezi s tom, verovatno, vojnom strategijom budućnosti. Autor smatra da je poznavanje svih doktrinarnih opredeljenja sukoba niskog intenziteta polazna osnova za razmatranja nužne dogradnje i usavršavanja naše koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, kao i za predviđanje mogućeg modela snaga potencijalnog agresora u sukobu niskog intenziteta prema SFRJ, odnosno traženje adekvatnog modela naših oružanih snaga za pariranje i odvracanje.

OSNOVNA OPREDELJENJA I TIPOLOGIJA SAVREMENIH DOKTRINA SUKOBA NISKOG INTENZITETA

1. Američka doktrina sukoba niskog intenziteta

a) Kopnena vojska

Vojna doktrina sukoba niskog intenziteta za sada je ozvaničena samo u Sjedinjenim Američkim Državama, konkretno u njihovoj kopnenoj vojsci¹, dok ostali vidovi oružanih snaga, navodno, još nemaju zvanična doktrinarna dokumenta, već samo publicističke nagoveštaje² i analize konkretnih slučajeva (Grenada, Libija, Iran). Pošto se čini da rasprave često

¹ FM-100-20, *Low Intensity Conflict* (Borbeni priručnik KoV SAD o sukobu niskog intenziteta), Department KoV SAD, 1981.

² David J. Dean, *The USAF in Low Intensity Conflict*, The Air University Review, 1-2/1985, Norman Friedman, *Pomorska strategija i koncepcija američke flote*, IBP 9/1988.

zasnivamo na raznim teoretskim i stručnim diskusijama ili očiglednim dezinformacijama³ treba imati u vidu da se brojne rasprave američkih i drugih vojnih stručnjaka⁴ ne mogu uzimati kao osnova za bilo kakvu dogradnju naših zvaničnih doktrinarnih opredeljenja i dokumenata, već se to može učiniti samo na osnovu bazičnih doktrinarnih dokumenata – *FM-100-20*. I drugo, ne manje značajno jeste to da definicije sukoba niskog intenziteta neki naši autori pogrešno prevode i citiraju.

Neki američki autori⁵ smatraju da je najpotpunija definicija koju je odobrio zajednički odbor načelnika Generalštaba oružanih snaga SAD, za javnu upotrebu: „Sukob niskog intenziteta je političko-vojna borba ograničenih razmera da bi se postigli politički, socijalni, ekonomski i psihološki ciljevi. On je često dugotrajan i ima različite oblike – manifestuje se diplomatskim, ekonomskim i psihološko-socijalnim pritiscima, pa sve do terorizma i pobune. Sukob je obično ograničen na jedno geografsko područje i za njega su često karakteristična ograničenja u pogledu naoružanja, taktike i stepena nasilja“. I ta definicija je u nas nekritički razmatrana (kao zvanična), pa su čak pravljene semantičke analize i slično.

Prema doktrinarnom dokumentu – borbenom priručniku *FM-100-20* treba razmatrati jedino zvaničnu definiciju sukoba niskog intenziteta, odnosno dva tipa doktrine sukoba niskog intenziteta – „B“ (početni, dugotrajni, ograničena upotreba KoV) i „A“ (kraći, uz upotrebu KoV), što se najbolje može videti iz njihovih definicija:

– „Sukob niskog intenziteta tipa 'B' je skup operacija pružanja vojne i civilne pomoći u domenu obezbeđenja unutrašnje odbrane i razvoja, koje obuhvataju savezničku pomoć, borbenu podršku i pozadinsko obezbeđenje domaćih ili savezničkih snaga koje se angažuju radi uspostavljanja ili održavanja kontrole nad kopnenim regionom u kojem pretila opasnost od gerilskog rata, revolucije, subverzije ili druge delatnosti usmerene na zauzimanje vlasti“;

³ *FM-100-20* izdat je na upotrebu 1981. godine, a mnoge rasprave američkih stručnjaka nisu zasnovane na njemu, već na javnim izjavama i popularnim izdanjima, kao što je brošura *FM-445-25*.

⁴ John S. Fulton, *The Debate About Low Intensity Conflict*, Military Review, 2/1986; Peter A. Bont, *In Search of LIC*, (U potrazi za značenjem sukoba niskog intenziteta), Military Review, 8/86, dr Sam S. Sarkesian, *Low-Intensity Conflict – Concepts, Principles and Policy Guidelines*, The Air University Review, 1-2/1985; Stephen Sloan, *Viewpoints on Low-Intensity Conflict*, – Military Review, 1/1986.

⁵ Peter A. Bont, *In Search of LIC*, Military Review, br. 8/1986.

– „Sukob niskog intenziteta tipa 'A' je skup operacija pružanja pomoći u domenu obezbeđenja unutrašnje odbrane i razvoja, koje obuhvataju akcije borbenih snaga SAD radi uspostavljanja ili održavanja kontrole nad kopnenim regionom u kojem pretila opasnost od gerilskog rata, revolucije, subverzije ili druge delatnosti usmerene na zauzimanje vlasti“.

Prema zvaničnoj američkoj strategiji „neoglobalizma“, ratni sukobi su tipološki podeljeni na osnovu ispoljenog intenziteta (niski, srednji i visoki), pa se može zaključiti da je sukob niskog intenziteta iskustveno veoma značajan deo nacionalne strategije, odnosno nova doktrina američkih vojnih i drugih intervencija⁶. Prema njoj, oružanim snagama nije uvek određena primarna uloga (na osnovu iskustva iz Vijetnama), već se daje primat neborbenim dejstvima, odnosno posebnim ili specijalnim operacijama, pre svega, diplomatsko-političkim, psihološko-propagandnim, subverzivno-terorističkim, ekonomskim, socijalno-humanitarnim i drugim. Radi se o svojevrsnoj evoluciji strategije posrednog nastupanja i specijalnog rata, uz kvalitativno konceptijsko poboljšanje i uvažavanje strategije „selektivnog odvracanja“, najverovatnije buduće vojne strategije Sjedinjenih Američkih Država.

U prilog tome su i izjave visokih američkih vojnih rukovodilaca⁷ da je, zapravo, razrada doktrine sukoba niskog intenziteta sada u SAD „centralni strateški problem“. Takvo stanovište je, prema našem mišljenju, izraz dveju suprotnih tendencija:

– vojnoteorijski aspekt same definicije „ograničenog“, „limitirajućeg“ ili „malog rata“⁸ i sintagme „sukoba niskog intenziteta“⁹, posebno u profesionalnim i tradicionalno zavedenim vidovskim krugovima i planerima u ratnim kabinetima (koji kao regione budućih ratnih sukoba predviđaju Persijski zaliv, Panamu, Tajland, a uz upotrebu nuklearnog naoružanja, čak i Evropu), i

– aspekt aplikativne primene sukoba niskog intenziteta, posebno vojnog dela – intervencije u inostranstvu, koje su moguće samo u slučaju da obe svetske supersile dosledno

⁶ Michael T. Klare, *Sukobi niskog intenziteta – nova doktrina američke intervencije*, Le Mond Diplomatique, 3/1986; Caspar Weinberger, *Annual Report to the Congress Fiscal Year 1986*, Washington, D.S. 1985.

⁷ Wallace H. Nutting, *The New York Times*, 4. maj 1985.

⁸ Steven E. Miller, *Conventional Forces and American Defence Policy*, Princeton University Press, 1986; Dr Simon Wedenig, *Mali rat*, Truppendienst, 5/1963.

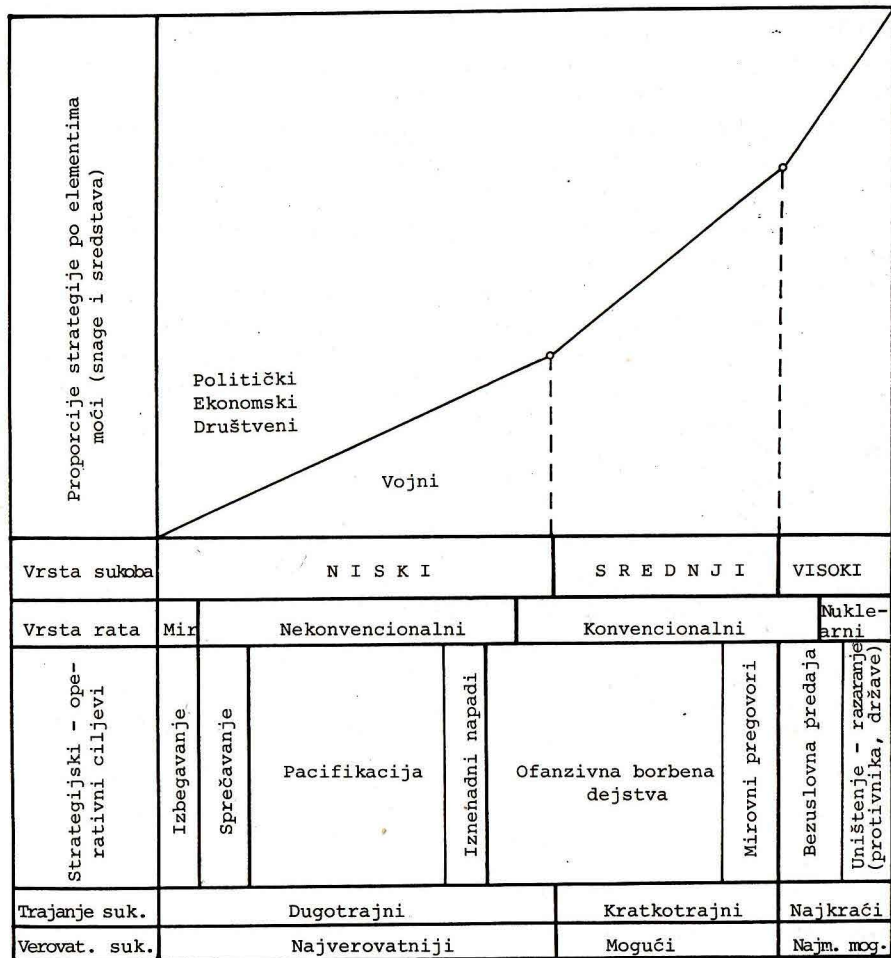
⁹ Sam C. Sarkesian, *Us Policy and LIC*, Transation Books, 1981.

poštuju principe Zonenfeldove doktrine ili deset poznatih pravila džentlenskog sporazuma (crveni telefon), među kojima se kao prioritetna naglašava najava intervencija u sferi uticaja, dosledna kontrola konfrontacije i neupotreba nuklearnog naoružanja.¹⁰

Celokupni spektar sukoba (rata) zvanične američke vojne (nacionalne) strategije grafički je prikazan na shemi 1.

Na globalnom planu, doktrina sukoba niskog intenziteta je rezultat nuklearne ravnoteže na relaciji Zapad – Istok, kao

Shema 1.

¹⁰ Carsten Holbroad, *Superpower and Internacional Conflict*, St. Maritn's Pres, New York, 1985, str. 110.

i izraz tehnološke revolucije i ekonomske neravnopravnosti između Severa i Juga. Sve to izaziva ozbiljne međudržavne i unutrašnje probleme u pojedinim zemljama, koji se mogu inicirati i produbljivati bez upotrebe sile – ekonomičnije, s tim da se stratezijski ciljevi postižu nešto sporije, ali zato na sigurniji i efikasniji način.

Očigledno je da su negativni rezultati vojnih intervencija oružanih snaga SAD, radi navodne zaštite vitalnih interesa, u Koreji (1952), Gvatemali (1954), Kubi (1962), Vijetnamu (1962–1975), Čileu (1970–1973), Iranu (1979), Salvadoru (1980), Nikaragvi (1980–1989), Grenadi (1982), Libanu (1984), Libiji (1986), Panami (1989), i druge intervencije (oko 200), sa pozitivnim i negativnim iskustvima, značajno uticale na projektovanje zvanične vojne doktrine sukoba niskog intenziteta.

Operacija „Urgent Fury“, koju su SAD preduzele protiv Grenade¹¹ i zvanično deklarirale kao „spasilačko-evakuacionu“, u suštini je prepadno-prevratnička i kontrarevolucionarna, a po primeni snaga eklatantan je primer koalicione napadne (kontaktne) operacije. Trajala je četiri dana protiv grenadske mini-vojnopolicijske „armije“ i oko 700 kubanskih (naoružanih) radnika, a ilustrativna je zbog sastava i nesrazmernog odnosa snaga. Naime, efektivni američki elitnih snaga („karibske“ koalicione snage nisu uzete u obzir) iznosili su oko 7.000 pripadnika, čiji sastav je bio sledeći:

- specijalne snage – dva rendžer-bataljona, odred „Delta“ i tim SEAL;

- borbene i snage podrške – dve vazdušnodesantne brigade iz 82. vazdušnodesantne divizije, amfibijski mornarički bataljon i nosač aviona, kao komandno mesto, sa celokupnom palubnom avijacijom i helikopterima. Američki gubici (18 mrtvih i 116 ranjenih i devet uništenih helikoptera) pretežno su prouzrokovani uspešnom protivvazdušnom odbranom – streljačkim naoružanjem protivhelikopterskog desanta. Iz te operacije su američki vojni stručnjaci ponovo naglasili pravilo da se i u borbenom delu sukoba niskog intenziteta može postići uspeh samo kada „pešak“ zauzme zemljište.

Dve kombinovane vazdušno-mornaričke ofanzivne operacije („prijijska vatra“ i „kanjon Eldorado“), zvanično tretirane

¹¹ William C. Gilmore, *The Grenada Intervention*, MPL, London, 1984; William Berry, *Ten Days of „Urgent Fur“*, All Hands, 4/1984; JCS *Replies to Criticism of Grenada Operation*, Army, 8/1984.

kao „preventivna samoodbrana“, u okviru napada na Libiju, u suštini su bile operacije odmazde i „državnog terorizma“, odnosno egzekuciono-protivterorističke ili unilateralne (nekontaktne) napadne operacije, koje su neki naši autori nazvali i distancionim dejstvima¹². U suštini, radi se o nepoligonskoj proverbi efikasnosti sovjetskog „raketnog kišobrana“ libijske PVO i američkih antiradarskih raketa. Znači, o tehničko-tehnološkom dvoboju SSSR–SAD, koji je potvrdio neophodnost efektnije protivvazdušne odbrane i njene sinteze sa pomorskom odbranom.

Izvesno je takođe, da su Amerikanci u definisanju nove vojne doktrine znatno koristili iskustva svojih saveznika i suparnika, posebno Engleza (Kenija – Mau Mau, Severna Irska – IRA, Argentina – folklendski rat), Francuza (Alžir – FNL, Zair – Kolvezi, Čad), Izraela (napad na palestinske logore, Tunis – napad na rukovodstvo PLO, Irak – napad na nuklearni reaktor), i drugih. Tome treba dodavati i poznate prevratničke ili „specijalne operacije“ američkih obaveštajno-bezbednosnih agencija¹³, posebno CIA, kojima sovjetski autori¹⁴ s pravom pripisuju karakteristike međunarodnog ili državnog terorizma (državni ili vojni pučevi u Iranu – 1953, Gvatemali – 1954, Dominikanskoj Republici – 1961. i Čileu – 1973, kao i mnogobrojna ubistva šefova država, partija i pokreta). Pažnju zaslužuje ponovna reafirmacija specijalnih operacija, kojima John O. Marsh, bivši američki državni sekretar za odbranu, određuje „novi konceptijski fokus“ kao efektivni konvencionalni deterrent¹⁵, naravno uz određivanje nove definicije, a time i novih zadataka i uloge u okviru doktrine sukoba niskog intenziteta.

Najbolji prikaz celokupnog spektra dejstava u sukobu niskog intenziteta je agresija SAD na Panamu, izvedena krajem decembra 1989. kao vazdušnodesantna prepadno-prevratnička operacija.

Rezultati te agresije su poznati, ali je značajno da je ona izvedena uz prethodno obaveštavanje SSSR-a da se radi o zaštiti vitalnih američkih interesa, odnosno pokazuje granice dogovaranja i detanta dveju supersila u fazi navodnog popušta-

¹² Mr Radoslav Šuljagić i mr Nataša Mrkić, *Prikaz oružane agresije na Libiju*, „Vojno delo“, 6/1987.

¹³ Dr A. Cvetkov, *Specijalne operacije*, IBP, 1979.

¹⁴ *Međunarodni terorizam i CRU*, Belorus, Minsk, 1983.

¹⁵ *Special Operations in US, National Defence Strategy*, University Press and Nacional Strategy Information Centre, 1984, str. 35.

nja zategnutosti u svetu, razoružanja i sličnih propagandnih trikova, jer isto se može dogoditi bilo kojoj zemlji.

Kao surogat takvih i sličnih „operacija“, posebno uvođenje vojnodiktatorskih režima (Čile), Amerikanci su, po svemu sudeći, i kritički preispitali ozbiljne posledice estabriranja „političkog militarizma“ kako u neposrednom susedstvu, tako i u drugim delovima sveta¹⁶, kao i pitanja da li doktrinu sukoba niskog intenziteta treba primeniti samo protiv zemalja Trećeg sveta, ili kao deo globalne nacionalne strategije, a to znači, posredno ili neposredno, protiv Sovjetskog Saveza.¹⁷

Uz navedene kratke napomene i prezentovane zvanično usvojene definicije doktrine sukoba niskog intenziteta KoV SAD (oba tipa), može se zaključiti da se radi o političko-vojnoj konfrontaciji (sukob) u kojoj se kombinuju i primenjuju sva raspoloživa sredstva i snage, dok se u užem smislu sukob niskog intenziteta može shvatiti kao ograničeno ili kontrolisano (dirigovano) političko-vojno angažovanje, najčešće dugotrajnog karaktera, u kojem dominiraju neborbena dejstva u vidu raznih oblika pomoći, zaštite, odbrane, aktivne prevencije, pritisaka i demonstracija sile i snaga. Rečju, izazivanje i upravljanje kriznim situacijama, kao i odlučna ili kratkotrajna borbena dejstva (intervencije) na kopnu, moru i vazдушnom prostoru.

No, bez obzira na to kako pojedini američki autori shvataju i tumače suštinu doktrine sukoba niskog intenziteta¹⁸ pogotovu što publikovane diskusije mogu imati i dezinformacioni karakter, izvesno je da se u njenom koncipiranju polazilo od sledećih opštih principa:

(1) odbrana i zaštita globalnih i vitalnih američkih interesa, koji se moraju podudarati sa interesima blokovskih partnera;

(2) izbegavanje direktnih vojnih konfrontacija (intervencije), s težištem na tzv. neborbenoj upotrebi oružanih snaga, pre svega na pružanju i finansiranju vojnotehničke pomoći preko raznih agencija i programa (obuka, tehničko opremanje, obaveštajno i pozadinsko obezbeđenje i dr.);

(3) pružanje maksimalne političko-diplomatske podrške, psihološko-propagandne, ekonomske, socijalno-humanitarne i upravno-administrativne pomoći radi sprečavanja destabiliza-

¹⁶ Don L. Etichison, *The US and Militarism in Central America*, Praeger Publishers, 1975.

¹⁷ A. B. Krumskih, *Politika ŠA v Indijskom okeanu*, Nauka, Moskva 1984.

¹⁸ James B. Motley, *A Perspective on LIC*, *Military Review*, 1/1985, str. 3–11.

cije određenog režima, pa i obratno (destabilizacija, destrukcija, dirigovanje krizom);

(4) intenzivno osposobljavanje „nacionalnih“ ili zajedničkih (koalicionih) snaga radi njihove borbene upotrebe u zaštiti sopstvenih i američkih vitalnih interesa, pri čemu treba računati da se to osposobljavanje može obavljati i u drugim zemljama – bazama, posebno snaga ekstremne emigracije i izbeglica (kontrarevolucionara) radi izvođenja diverzantsko-terorističkih akcija i gerilskih dejstava¹⁹;

(5) pripremanje i osposobljavanje specijalnih i snaga opšte namene radi izvođenja brzih i odlučnih vojnih intervencija iz postojećih baza u inostranstvu ili sa američke teritorije.

Uvažavajući te principe, tipološki je doktrina sukoba niskog intenziteta podeljenja na dva dela, a unutar toga i na pojedine operacije.

1) Sukob niskog intenziteta tipa „B“ obuhvata skup operacija radi pružanja pomoći i borbene podrške i pozadinskog obezbeđenja nacionalnih ili koalicionih snaga, što se realizuje kroz četiri „neborbene“ (civilne, poluvojne) operacije:

(a) pružanje vojne i druge pomoći (na osnovu programa zvaničnih agencija);

(b) obezbeđenje unutrašnjeg poretka i stanja (stabilnost) sopstvenim vojnim i poluvojnim (policijsko-bezbednosne) snagama i pokretnim timovima za vojnotehničku i drugu pomoć (instruktori, savetnici i obaveštajci);

(c) unapređenje unutrašnjeg poretka poboljšanjem rada i razvoja političkih, vojnih, privrednih i društvenih institucija (instruktori i timovi za tzv. civilne poslove);

(d) pružanje efikasne pomoći oružanim snagama zemlje domaćina kroz borbenu podršku i pozadinsko obezbeđenje u toku izvođenja borbenih dejstava, pri čemu su moguće i „demonstrativne“ akcije sopstvene vojne moći.

2) Sukob niskog intenziteta tipa „A“ obuhvata skup operacija i angažovanja snaga KoV SAD kroz „borbene operacije“:

(a) vojne intervencije radi stabilizacije unutrašnjeg stanja – neutralisanja revolucije (ustanci, pobune) i okončanje gerilskog ili manevarskog rata;

¹⁹ SFRJ – akcija „Raduša“, Nikaragva – kontraši, Avganistan – mudžahedini i sl.

(b) unilateralne operacije radi zaštite vitalnih američkih interesa u vidu vojne intervencije ili specijalnih operacija, a radi stabilizacije – destabilizacije određenog režima;

(c) zaštitne ili evakuacione operacije (sa i bez poziva);

(d) mirovne operacije (u okviru OUN ili pakta).

Iz definicija oba tipa („A“ i „B“) doktrine sukoba niskog intenziteta, kao i pojedinih operacija, uslovno nazvanih „borbene“ i „neborbene“ ili poluvojne²⁰ vidljivo je da su projektovani ciljevi, odnosno razlozi za njihovu primenu definisane kategorije kao subverzija, sabotaza, diverzija, terorizam, bezakonje, ustanak, pobunjeništvo, revolucija, gerilski i manevarski rat, kao i svi drugi oblici pružimanja vlasti (terorizam, specijalne operacije i sl.). Znači, obuhvaćeni su svi elementi destabilizacije određene zemlje (regiona), odnosno ugrožavanja američkih, a time najčešće i vitalnih blokovskih interesa, pri čemu, na osnovu opšte u posebne procene, politički činilac određuje tip sukoba niskog intenziteta i vrstu (redosled) operacija.

Struktura američke vojne doktrine sukoba niskog intenziteta prikazana je na shemi 2.

Poučeni vijetnamskim iskustvom i opterećeni njegovim sindromom²¹, američki vojni i civilni stručnjaci su, po svemu sudeći, detaljno izanalizirali tajne revolucionarne i kontrarevolucionarne organizacije i pokrete, oslobodilačke, narodne i druge ratove, revolucije, pobunjeništvo, gerilska i partizanska dejstva, posebno među nesvrstanim i zemljama Trećeg sveta²², određujući njihovu kvalitativnu klasifikaciju, tipologiju i detaljnu metodologiju realizacije (na primer, protivgerilske operacije). I to ne samo njihovu realizaciju u smislu suzbijanja i neutralisanja, već i obratno, planiranjem i realizacijom pobune, prevrata i raznih specijalnih operacija radi zaštite vitalnih američkih interesa ili, kako se u nekim kongresnim dokumentima otvoreno govori, aktivne podrške antikomunističkih snaga i pokreta. Naime, u američkoj vojnoj teoriji su detaljno razrađena tri moguća modela strategije pobunjeništva i njihovog suzbijanja i to:

²⁰ *Special Operations in US Strategy*, str. 39.

²¹ Michael L. Brown, *Vietnam – Learning from the Debate*, *Military Review* 2/1987; John D. Waghelein, *Post-Vietnam Counterinsurgency Doctrine*, *Military Review*, 5/1985.

²² Dr Vlado Benko, *Vojne međunarodnih država (in konfliktna teorija)*, *Teorija in praksa*, Ljubljana, 3–4/1989., str. 304.

1) desna („legalna“) strategija je pretežno ideološko-politička, a počinje infiltracijom u političke i druge organe vlasti, s tim što se kasnije primenjuju razne subverzivne metode i oblici delovanja (štrajkovi, sabotaze, diverzantsko-terorističke akcije i sl.), radi destabilizacije režima i preuzimanja vlasti od revolucionarne partije (pokreta) ili određene pobunjeničke grupe;

2) leva („revolucionarna“) strategija znači stvaranje revolucionarne situacije kao mogućeg nastavka „legalne“, ili „izvoz“ komunističke (sovjetske) revolucije, ili iniciranje „narod-

Shema 2.

TIP	„B“	„A“	
CILJ	a) Pružanje pomoći b) Borbena podrška i pozadinsko obezbeđenje	a) Neutralisanje – ugušivanje revolucije, ustanka ili pobune b) Zaštita nacionalnih interesa	
OPERACIJE	NEBORBENE OPERACIJE (unutrašnja odbrana i pomoć)	BORBENE OPERACIJE (vojne intervencije u inostranstvu)	
	1. Pružanje vojne i druge pomoći 2. Obezbeđenje stabilnosti poretka sopstvenim policijsko-bezbed. snagama i pokret. timov. za pomoć (savetnici i obaveštajci) 3. Pružanje pomoći polit., vojnim, privred. i društ. institucijama (instruk. i timovi za „civilne poslove“) 4. Pružanje vojne pomoći kroz borbenu i vatrenu podršku i pozadinsko i drugo obezbeđenje	1. Vojne intervencije 2. Unilaterarne i specijalne 3. Zaštitne ili evakuacione 4. Mirovne	
FAZA POBUNE	Konsolidacione		Udarne
			Protivgerilske operacije
	1. faza	2. faza	3. faza
	Početno pobunjeničvo	Gerilski rat	Manevarski rat
SNAGE	SPECIJALNE SNAGE (VDG SS KoV – timovi A, B i C)	Jedinice borbene i vatrene podrške i pozadinskog obezbeđenja	Prekomorske snage opšte namene za vojne intervencije

nooslobodilačkog rata“, pretežno kroz nasilničke akcije i za kraće vreme;

3) masovna („oružana“) strategija znači organizovan i sistematično vođeni dugotrajni oružani konflikt sa postojećim režimom (vlada), s težištem na mobilizaciji i organizovanju narodnih masa pod rukovodstvom revolucionarne (komunističke) partije, kao i stvaranje sopstvene vojne organizacije i strukture privremene vlasti.

Model strategije pobunjenništva navodimo stoga što se upravo američka doktrina sukoba niskog intenziteta pretežno i implicitno bavi suzbijanjem revolucija (autohtone i uvožene) i svih ostalih oblika neoružanog i oružanog pobunjenništva. Znači, modela leve i masovne strategije, za čije će neutralisanje, odnosno suzbijanje, zemlja domaćin upotrebiti sopstvene oružane snage (uz eventualnu borbenu podršku i pozadinsko obezbeđenje snaga KoV SAD), dok će odluka (politička) o neposrednom angažovanju američkih vojnih efektivna zavisi od stepena uspešnosti razrešavanja konflikta „domaćih“ suparnika.

Iz pragmatičnih razloga, posebno radi lakše procene navedenog konflikta, a time i (vremena i mesta) pružanja vojne i druge pomoći ili izvođenja direktne vojne intervencije, revolucije i pobunjenništvo su prema intenzitetu podeljeni u tri faze:

(1) latentno ili početno pobunjenništvo, što znači početak delatnosti javne ili tajne revolucionarne partije ili organizacije koja izvodi psihološko-propagandne akcije, infiltrira se u postojeće organe vlasti i sredstva javnog informisanja, priprema i uspostavlja paralelnu vladu, izvodi diverzantno-terorističke akcije i traži inostranu (komunistička) pomoć i podršku;

(2) gerilski rat je logičan nastavak prve faze, kada revolucionarni pokret, uz lokalnu i inostranu podršku, otpočne s organizovanim gerilskim ratom, uz uspostavljanje revolucionarne vlade;

(3) manevarski rat je nastavak i proširenje gerilskog rata, zapravo, rat između organizovanih revolucionarnih vojnih snaga i oružanih snaga postojećeg režima i kada pobunjeničke snage zauzmu vitalne objekte (zone) ili nanesu poraz vladinim snagama.

Za suzbijanje i eliminisanje latentnog ili početnog pobunjenništva (1. faza) primenjuju se neborbena (neoružana) dejstva, obično planirane operacije u vidu tzv. kampanje za konsolidaciju, dok se za realizaciju 2. i 3. faza – nanošenje poraza pobunjeničkim snagama u gerilskom ili manevarskom ratu, odlučno upotrebljavaju oružane snage zemlje domaćina, pa i američke, u vidu tzv. udarnih kampanja. Naravno, redosled može biti i promenjen (primeri u Grenadi i Libiji).

Osnovno operativno načelo je da se pobunjenništvo najefikasnije i najekonomičnije suzbija ako se pravovremeno locira (zato se prvo pruža obaveštajna pomoć!) i spreči njegovo širenje i organizovanje (infiltriranje u rukovodstvo i druge kontraobaveštajne akcije). No, ukoliko ipak dođe do 1. faze, onda treba primeniti detaljno razrađene planove „obezbeđenje unutrašnje odbrane i razvoja“, koji obuhvataju političke, ekonomske, socijalne, psihološke i vojne mere i aktivnosti. Pri tome je značajna potpuna usklađenost i sinhronizacija izvođenja pojedinih operacija. Naime, osnovni cilj je da se što pre postigne takav nivo unutrašnje bezbednosne situacije i opšte stabilnosti koji će, s jedne strane, obezbediti pozitivan uticaj na stanovništvo (podrška većine) i, sa druge, fizičku i psihološku izolaciju pobunjenika radi njihovog bržeg neutralisanja.

Uspešno izvođenje navedenih „neborbenih“ operacija, zavisi od doslednog poštovanja sledećih principa:

(1) obezbeđenje jedinstva napora kroz dobro planirane i koordinirane akcije uz centralizovano rukovođenje i decentalizovano sprovođenje;

(2) sprovođenjem maksimalne obaveštajne i kontraobaveštajne delatnosti, a posebno obezbeđenje tajnosti planova i operativnog maskiranja, jer se na taj način (otkrivanjem i infiltracijom agenture), uz realne procene, može neutralisati rukovodstvo i pojedini delovi revolucionarne organizacije ili pokreta;

(3) svođenje primene sile i nasilja na minimum, uz poštovanje zakonskih propisa i lične slobode građana;

(4) poboljšanje organizacije i rada upravno-administrativnih organa, odnosno celokupnog delovanja civilnih vlasti (pravna država) i, na taj način, obezbeđenje lojalnosti stanovništva. Posebno je značajno ulaganje napora za obezbeđenje

discipline i morala policijsko-bezbednosnih organa i pripadnika oružanih snaga.

Krajem 1986. godine formirana je Združena agencija za specijalne operacije – *JSOA (Joint Special Operation Agency)* pri Zajedničkom Generalštabu oružanih snaga SAD, što je značilo ne samo uspostavljanje jedinstvene komande nad heterogenim vidovskim sastavima specijalnih snaga već i njihovu integraciju i preformiranje prema najnovijoj doktrini sukoba niskog intenziteta.

Opšti model organizacije za planiranje i koordinaciju „unutrašnje odbrane i razvoja“ predstavlja tzv. Savetnička grupa za vojnu pomoć, koja se pravovremeno locira u zemlji domaćina i, načelno, sastoji se od:

- glavnog operativnog rukovodioca,
- direktora nacionalnog centra za planiranje i koordinaciju,
- oficira za planiranje i administrativne poslove,
- ureda (osoblja) koji se bavi pružanjem raznih vrsta pomoći – obaveštajne, vojnotehničke, ekonomske, političke, psihološke, društvene, informativne, upravne i kontrole stanovništva i resursa.

Za rukovođenje i komandovanje intervencijskim snagama u zemlji domaćina pravovremeno se uspostavlja „združena komanda za vojnu pomoć“, obično iz sastava najbliže locirane operativne komande SAD u inostranstvu. Za neposredno rukovođenje borbenim dejstvima formiraju se „taktički operativni centri“, kao i rejonski koordinacioni centri. Borbena dejstva se planiraju veoma detaljno, a posebno pažnja se posvećuje tajnosti planova i sprovođenju operativnog maskiranja.

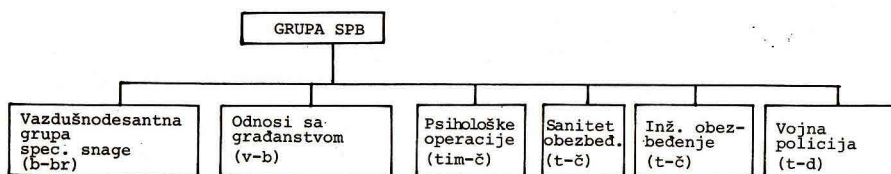
U eliminisanju 2. i 3. faze pobunjeničtva težište je na borbenim dejstvima, odnosno „taktičkim operacijama borbenih snaga“ zemlje domaćina ili snaga KoV SAD u okviru tzv. operacija inostrane unutrašnje odbrane, tj. na upotrebi gotovih snaga za brza dejstva (intervencije).

Prema američkim gledištima, u sukobu niskog intenziteta planira se upotreba specijalnih snaga, jedinica opšte namene i snaga opšte namene.

Specijalne snage su gotove jedinice za pružanje pomoći u domenu bezbednosti, što znači da su posebno obučene i

pripremljene za dejstva u određenim regionima. Zbog toga njihovi pripadnici vladaju (delimično ili potpuno) jezikom zemlje domaćina, dobri su poznavaoци terena, ljudi, običaja i slično. Radi se o gotovim snagama različitog sastava i jačine, razmeštenim na strategijskim punktovima u inostranstvu radi brze upotrebe (upućivanja ili infiltracije), najčešće u vidu „stručnih pokretnih timova za obuku“ ili timova A, B i C.

Osnovna karika tih snaga je „grupa snaga za pružanje pomoći u domenu bezbednosti – *SPB*, odnosno grupa snaga za pružanje vojne i civilne pomoći radi obezbeđenja unutrašnje stabilnosti određene zemlje, čiji sastav je načelno sledeći:

Grupa *SPB* direktno je potčinjena određenoj operativnoj komandi u inostranstvu. Njeno jezgro čine specijalne snage, konkretno, vazdušnodesantna grupa jačine bataljon-brigada.

Osnovni zadatak grupe *SPB* jeste da pruža efektivnu pomoć „savetničkoj grupi za vojnu pomoć“ u određenoj zemlji formiranjem pokretnih timova (za obuku, obaveštajno obezbeđenje i sl.), ili da u kasnijoj fazi (gerilski rat) izvodi samostalne operacije u dodeljenom regionu, pri čemu formira razne funkcionalne timove, detašmane (tipa „A“, „B“ i „C“) i borbene jedinice (diverzantske, protivgerilske i sl.). Osim toga, značajan elemenat je i pružanje „civilne“ pomoći, za koju postoje četiri sektora:

1) delatnost upravnih organa (civilna zaštita, radna snaga, pravna pitanja, javna uprava, školstvo i obrazovanje, finansije, zdravstvo, socijalno stanje i javna bezbednost;)

2) ekonomska delatnost (snabdevanje, proizvodnja, trgovina, poljoprivreda, kontrola imovine);

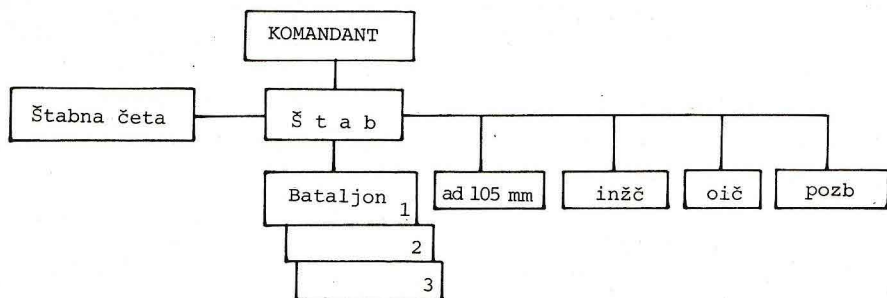
3) infrastruktura (veze i transport);

4) posebne funkcije (umetnost, spomenici, arhive, informisanje javnosti, kultura, raseljena i evakuisana lica i izbeglice).

Iako nema pouzdanih podataka o celokupnom sastavu američkih specijalnih snaga, izvesno je da postoje četiri aktivirane, odnosno mobilne vazdušnodesantne grupe specijalnih snaga (*SAF – Special Army Forces*) KoV-a, popularno nazvane „zelene beretke“ (1, 5, 7. i 10 vazdušnodesantna grupa), ukupne jačine oko 3.000 – 6.000 pripadnika, 75. rendžerski puk („crne berete“), jačine oko 1.600 pripadnika, specijalne snage RM (2 grupe SEAL timova), jačine oko 1700 pripadnika, specijalne snage RV (za ubacivanje diverzantsko-terorističkih grupa i spašavanje pilota), jačine oko 4.000 pripadnika, i specijalizovani odred *Delta* (za protivterorističke i spasilačko-evakuacione operacije), jačine oko 250 pripadnika. Ukupno, te snage imaju oko 12.000 – 14.000 pripadnika.

Jedinice opšte namene – „brigadne snage za podršku“ u svom sastavu imaju borbene jedinice, jedinice za vatrenu podršku i pozadinsko obezbeđenje, razmeštaju se u inostrane baze, koje su, najčešće, u blizini njihovog strategijskog regiona dejstvovanja.

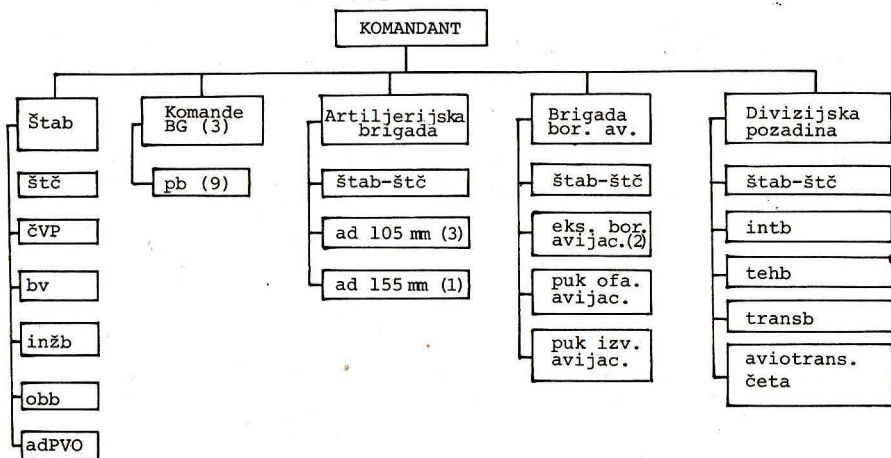
Brigadne snage za podršku, koje po organskom sastavu mogu biti pešadijske, mehanizovane, oklopne i vazdušnodesantne, upotrebljavaju se u kombinaciji sa „grupom *SPB*“ (formiranje pokretnih timova za obuku, obaveštajno obezbeđenje, psihološka dejstva i kontrolu stanovništva i resursa) ili samostalno, kao borbene jedinice, pri čemu su jačina i formacijski sastav fleksibilni i podešeni za određeni region dejstvovanja. Načelno, i pripadnici tih snaga moraju barem delimično vladati jezikom zemlje domaćina, a njihova osnovna namena je učešće u gerilskom i manevarskom ratu, pa načelna šema njihove strukture izgleda ovako:

Snage opšte namene – brigadnog ili divizijskog sastava, obučene i pripremljene za borbena dejstva u ranije određenim stratejskim regionima, locirane su u bazama Sjedinjenih Američkih Država.

Radi se zapravo o snagama za brze vojne intervencije – *RJDTF (Rapid Deployment Joint Task Forces)*, koje nakon reorganizacije, krajem 1980. godine, čine samostalnu intervidovsku stratejsku grupaciju, na čelu sa jednom od šest samostalnih stratejskih komandi – *USCENTCOM (United States Central Command)*. Respektivnog su sastava (oko 440.000 pripadnika) i ofanzivne namene (zaštita najvitalnijih zona interesa i pomorskih komunikacija), a njihove udarne snage su, pre svega, vazdušnodesantne (82. vazdušnodesantna divizija i 101. vezdušnojurišna divizija), stratejska i lovačko-bombarderska avijacija, kao i nosači aviona sa jakim flotnim sastavom, pa se može pretpostaviti da su namenjene za sve tri vrste sukoba. Respektivni prikaz njihove demonstrativne uloge (za sada) protiv Iraka upravo možemo svakodnevno pratiti.

Načelna shema tzv. lake divizije²³ pešadijskog sastava (oko 10.000 vojnika) iz okvira opštih snaga, odnosno snaga za brze intervencije, koje su stacionirane u Sjedinjenim Američkim Državama izgleda ovako:

²³ Peter N. Kafkadas, *The Light Division and Low Intensity Conflict*, Military Review, 1/1986.

b) Ratno vazduhoplovstvo

Američko ratno vazduhoplovstvo tek je 1984. godine, dokumentom *LIC and Modern Tehnology*, usvojilo definiciju²⁴, po kojoj „sukob niskog intenziteta predstavlja situacije rangirane od terorizma, kriza i malog rata do revolucije i kontrarevolucije, koje traže podeljenu odgovornost za kraću mobilizaciju nacije i pružanje pomoći prijateljskim režimima i trećim zemljama. Ova odgovornost je najčešće vojna ili polu-vojna, za kraće vreme, ali uvek za kombinovane političke, ekonomske, vojne i druge akcije ofanzivnog ili defanzivnog značaja“.

Takva definicija je, po izjavi autora, rezultat uvređenog ponosa nekadašnjeg giganta američkih oružanih snaga iz drugog svetskog rata, kojem su posle vijetnamskog iskustva dodelili skromnu ulogu obučavanja pilota prijateljskih režima ili prevoženja specijalnih i drugih jedinica. Dakle, navedena definicija je posledica vijetnamskog sindroma, posebno operacije *Jungle Jim* i delatnosti centra za obuku pilota (SAWC), koji je već 1968. godine preformiran u centar za obuku specijalnih snaga američkog RV (*USAG Special Operation Forces*).

Slično mišljenje izražavaju i najviši rukovodioci američkog RV, usmeravajući težište na tehničku modernizaciju i modifikaciju aviona i helikoptera, a posebno elektronske opreme.²⁵ Istovremeno se potenciraju potrebe za bržim usaglašavanjem zajedničkih načela borbene upotrebe svih vidova oružanih snaga, posebno u protivterorističkim dejstvima, što je verovatno rezultiralo i pomorsko-vazдушnu operaciju „državnog terorizma“ (antiterorizma ili kontraterorizma) protiv Libije (1986). Taj „napad sa distance“ je u nas ubrzo proklamovan kao poseban i novi vid borbenih dejstava u okviru doktrine sukoba niskog intenziteta²⁶ iako je to, u suštini, ofanzivna vazdušno-pomorska operacija, akt odmazde u vidu državnog terorizma, bolje rečeno: egzekuciona protivteroristička operacija ili nekontaktna unilateralna vojna intervencija.

²⁴ David J. Dean, *The USAF in LIC: The Special Air Warfare Centar*, Air University Review, 1–2/1985.

²⁵ Edgar Ulsmaer, *Capabilities USAF for LIC*, Air Force Magazine, 3/1986.

²⁶ Vasilije Cerović, *Još o distancionim dejstvima-novo ime za novu pojavu*, „Vojno delo“ 3/1988.

Umesto sintagme „dejstva sa distance“, prihvatljiviji je naziv – nekontaktna (posredna) borbena dejstva zbog veće određenosti i empirijske vrednosti, jer se može pretpostaviti da će zbog trendova tehnološkog razvoja naoružanja i vojne opreme i automatizovanog bojišta u budućnosti preovladati nekontaktna borbena dejstva (laserski rat), kakav je bio elektronski vođeni napad na Libiju.

U vezi s operativno-taktičkim načelima dejstava američkog RV u sukobima niskog intenziteta, očigledno je da će se njegova uloga težišno svoditi na obezbeđenje transporta specijalnih i snaga za brze vojne intervencije, kao i na neposrednu borbenu podršku bilo kojeg oblika ranije deklariranih borbених dejstava – operacija. Iskustva iz nedavnih sukoba niskog intenziteta (Nikaragva, Grenada i Libija) pokazuju da će ono uz neophodno sadejstvo sa ostalim vidovima, preduzimati i samostalne unilateralne napadne operacije, pre svega operacije egzekucionog ili protivterorističkog karaktera i sadržaja.

c) Ratna mornarica

Na osnovu nekih studija²⁷ i komparativnih analiza slučajeva, posebno učešća RM SAD i pomorskih specijalnih snaga u Vijetnamu i nedavnim sukobima niskog intenziteta (Nikaragva, Grenada, Folklandi, Libija), može se zaključiti da će uloga RM, posebno u sukobima niskog intenziteta protiv ostrvskih i priobalnih država, biti veoma značajna, kao i na delu kopna sa razgranatim rečnim tokovima (delte) i veštačkim objektima (kanali i hidroenergetski sistemi). Sasvim je izvesno da će i u budućim sukobima niskog intenziteta, posebno zbog karakteristika pomorskog bojišta i mogućnosti flotnih sastava, borbena i druga dejstva specijalizovanih jedinica RM imati veoma značajnu ulogu. To posebno važi za pomorsko desantne i amfibijske snage, pomorske i podvodne diverzante i lučke ronioce, kao i jedinice i dejstva pomorske avijacije.

Iako se u mornaričkim krugovima²⁸ oseća izvesna ignorancija doktrine sukoba niskog intenziteta, posebno zbog navod-

²⁷ Dr Tone Žabkar, *Ratne mornarice u vojnim intervencijama i akcijama specijalnog rata* (Studija), CVVŠ RM „Maršal Tito“, Split, 1986.

²⁸ Norman Friedman, *Pomorska strategija i koncepcija američke flote*, Comparative Strategy, 6/1987.

nog zanemarivanja uloge RM u drugom svetskom ratu, pa i tradicionalnog preterivanja²⁹ u pogledu primene pojedinih dejstava (podmornička) realno je zaključiti sledeće.

– pomorski (mornarički) sastavi su posle drugog svetskog rata veoma često učestvovali u ograničenim ratnim sukobima i dejstvima specijalnih pomorskih snaga (operacije u tonkiškom zalivu, miniranje morskih prilaza obalama Nikaragve, pojava neidentifikovanih podmornica u švedskim teritorijalnim vodama i sl.). Stoga se može pretpostaviti da RM zapadnih zemalja imaju izgrađene doktrine i načela borbenih dejstava i u sukobima niskog intenziteta;

– iako su RM zapadnih zemalja, u osnovi, namenjene za sukobe srednjeg i visokog intenziteta, realno je očekivati da će u sukobu niskog intenziteta težište njihovih dejstava biti usmereno prema ostrvskim i pomorskim zemljama, posebno zbog poznatih karakteristika RM i autonomije dejstava na moru (rekama), kao i nekih komparativnih prednosti u odnosu na KoV i RV (pomorske blokade, miniranje, podmornička diverzantska dejstva i sl.), što nameće pomorskoj odbrani i posebne probleme.

Zbog toga se s pravom može smatrati da su dejstva britanske RM (15.000 vojnika) u folklendskom ratu (1982)³⁰ i američke RM (7.000 mornara) u pomorsko-vazдушnom desantu na Grenadu (1982) provera modela i borbenih dejstava pomorskih snaga u okviru doktrine sukoba niskog intenziteta³¹

2. Sovjetska varijanta doktrine sukoba niskog intenziteta

Ne ulazeći u pojedine aspekte sovjetske vojne strategije, sadašnje ili buduće, posebno zbog narušene ravnoteže Zapad – Istok, odnosno promenjenih globalnih odnosa ipak je činjenica da sovjetske oružane snage imaju u svom sastavu respektivne specijalne jedinice, strukturirane kao poseban vid oružanih snaga sa strategijskim zadacima (obezbeđenje borbenih dejstava ostalih vidova oružanih snaga i posebnih zadataka,

²⁹ Riccardo Nassigh, *O našim podmornicama: nije sve prošlo i prevaziđeno*, Revista Italiana Difesa 6/1987.

³⁰ Dr Tone Žabkar, *Spopad obsojen na improvizacije (Folklenska vojna 1982)*, Naša obramba 5/84.

³¹ Heinc Britisch, *Kanonenbootpolitik*, Militarverlag der DDR, Berlin, 1984.

zavisno od njihove konkretne namene). To, kao i mnogobrojni primeri sovjetskog posrednog i neposrednog intervencionizma³², navodi pojedine vojne teoretičare na Zapadu na pomisao o postojanju i posebne sovjetske doktrine specijalnog rata, odnosno sukoba niskog intenziteta.

Iako vlada mišljenje da je španski građanski rat (1936–1939) jedan od prvih modela sukoba niskog intenziteta, kao proizvod političko-ideološkog i internacionalnog vojnog intervencionizma, spojenog sa mnoštvom uspešno izvedenih specijalnih operacija³³ komparativna analiza sovjetskih vojnih i drugih intervencija posle drugog svetskog rata unutar svoje sfere uticaja (Istočna Evropa), i šire, nedvosmisleno upućuje na dodirne premise s američkom doktrinom sukoba niskog intenziteta.

Ne ulazeći u detaljniju genezu sovjetskih vojnih intervencija i ideološko-političkih sukoba, posebno sa SFRJ (1948–1953), Poljskom i Mađarskom (1956), ČSSR (1968), Kinom (1969), Iranom (1979), Avganistanom (1979–1988) i Poljskom (1980), kao i drugih primera (Kuba, Etiopija, Angola i sl.), zadržaćemo se na nekoliko slučajeva koji su, po našem mišljenju, dovoljni da se u najkraćim crtama prikaže primena neborbenih i borbenih dejstava u sovjetskoj vojnoj strategiji, posebno doktrini koja po karakteru i sadržaju odgovara doktrini sukoba niskog intenziteta.

Sukob SSSR–SFRJ (1948–1953) sadrži celokupni spektar neborbenih i borbenih dejstava koji se sada u zapadnoj vojnoj teoriji klasifikuju kao bitni sadržaji doktrine sukoba niskog intenziteta. Pored prethodnog obaveštajnog infiltriranja i prisustva, pružanja vojne i druge pomoći, graničnih incidenata, diverzantsko-terorističkih akcija, demonstracije i pretnje vojnom silom, posebno su karakteristične dimenzije političko-ideološke konfrontacije (jugoslovenski revizionizam), ekonomske blokade i intenzivnog psihološko-propagandnog rata.³⁴

Vojna intervencija sovjetske armije (dve divizije) u Mađarskoj (1956) eklatantan je primer primene vojne sile radi

³² Jonathan R. Adelman, *Superpowers and Revolution*, Praeger, 1986, str. 136.

³³ *Special Operations in US strategy*, NDUP, 1984, str. 100.

³⁴ Dušan Vilić, *Specijalni rat, Neki aspekti primene u svetu i prema SFRJ*, Beograd, 1982, str. 21.

gušenja „kontrarevolucije“, deklarisanе kao pružanje bratske pomoći po pozivu „zdravih snaga“, što je kasnije ekspliciralo mnogobrojne negativne tendencije po ugled SSSR-a, pa takav vid „kontrarevolucionarnih dejstava“ nije više primenjivan.

Praktična primena tada važeće sovjetske doktrine „ograničenog suvereniteta“ unutar zemalja Varšavskog pakta, sa sasvim novim modelima angažovanja specijalnih i ostalih intervencijskih snaga³⁵, u osnovi je bila usmerena na suzbijanje pojava i akcija kontrarevolucionarnog karaktera (Dupčekove varijante humanog socijalizma).

Granični incidenti i političko-ideološki sukob između SSSR-a i NR Kine (1969) ozbiljno je nagovestio mogućnost otvorenog sukoba između socijalističkih zemalja³⁶, sa svim negativnim implikacijama prelaska sa bipolarnog na tripolarni odnos svetskih velesila (SSSR–SAD–Kina).

Poslednja sovjetska vojna intervencija u Avganistanu (1979–1988), radi navodnog suzbijanja „uvožene kontrarevolucije“, na Zapadu nazivana i kao „vojna laboratorija“ sovjetske varijante sukoba niskog intenziteta³⁷, posebno protivgerilskih operacija, izvedena u početku po modelu „praške“ varijante (dejstvo specijalnih snaga) ali uz znatno jače operativne snage (do 100.000 vojnika), primenom novih taktičkih postupaka i sredstava (borbeni helikopteri, samohodna artiljerija, bojni otrovi, radari i savremena sredstva veze), doživela je potpuni neuspeh. Stoga, realno je očekivati da će SSSR zbog „avganistanskog sindroma“ izvući potrebna iskustva radi dogradnje ili napuštanja svoje doktrine vojnog intervencionizma.

Iako neki autori sovjetsku vojnu intervenciju u Avganistanu³⁸ ne kvalifikuju kao sukob niskog intenziteta, ona ipak sadrži njegove osnovne modalitete. Naime, analizom angažovanja sovjetskih snaga mogu se odrediti tri karakteristične etape: početno prepadno-prevratničko dejstvo specijalnih snaga i veoma jakog intervencijskog kontingenta; prelazak na

³⁵ Robert L. Hutchings *Soviet – East European Relations: Consolidating and Conflict 1968–1980*, The University of Wisconsin Press, 1983, str. 41–44.

³⁶ Edvard Kardelj, *Socijalizam i rat*, Kultura, Beograd 1960.

³⁷ Daniel Colinc, *The Soviet Military Experience in Avganistan*, Military Review, 5/85.

³⁸ Kip Mc Cormick, *The Evolution of Soviet Military Doctrine – Avganistan*, Military Review, 7/1987; Charles G. Wheeler, *The Forces in Conflict – Avganistan*, Military Review, 7/1987.

ofanzivna dejstva bataljonskih sastava, uz masovno korišćenje helikoptera, i izvođenje specijalnih operacija.

S druge strane, kao i vijetnamski, avganistanski slučaj je još jedan u mnoštvu dokaza da postoji uspešan model suprotstavljanja doktrini sukoba niskog intenziteta, nalik na našu koncepciju opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. To potvrđuje i ukupni bilans sovjetskih vojnih i drugih intervencija. Naime, od navedenih osam slučajeva „uspešno“ je realizovao četiri, a u četiri slučaja pretrpeo je vojni ili politički neuspeh (SFRJ, Kina, Iran i Avganistan).

3. *Ostali primeri sukoba niskog intenziteta*

Iako međusobni konflikti u zemljama Trećeg sveta³⁹, posebno među nesvrstanim⁴⁰, objektivno nisu mogli afirmisati nove vojnodoktrinarnе stavove, njihovom komparativnom analizom u periodu od 1961. do 1982. godine, posebno većih ratnih sukoba: Etiopija – Somalija (1977), Vijetnam – Kampučija (1979), Indija – Pakistan (1947, 1955. i 1971) i Irak – Iran (1980–1988), mogu se u tipološkom smislu (uzroci, mesto sukoba) nešto pobliže definisati doktrinarna opredeljenja graničnih (prigraničnih) ratova i sukoba – prihvaćenih u zvaničnoj američkoj doktrini sukoba niskog intenziteta kao posebne „prigranične operacije“. Pošto su i u tim sukobima primenjivani pojedini elementi specijalnog rata, odnosno neborbenih dejstava, a u nedavno okončanom iračko-iranskom ratu se posebno ističu psihološki momenti verske indoktrinacije i fanatizma (nalik na ranije verske ratove) smatramo potrebnim da se verski element reafirmiše i ugradi kao posebna kategorija neborbenih dejstava.

ZAKLJUČAK I PREDLOG TIPOLOGIJE DEJSTAVA U SUKOBU NISKOG INTENZITETA

Na osnovu kratkog i sažetog prikaza osnovnih opredeljenja i tipologije savremenih doktrina sukoba niskog intenziteta,

³⁹ Ayoob Mohammed, *Conflict and Intervention in the Third World*, Croom Helm, London, 1980.

⁴⁰ Bojana Tadić, *Sukobi među nesvrstanim zemljama*, Međunarodna politika, Beograd, 1987.

posebno zvanične doktrine KoV SAD, u zaključku želimo da istaknemo samo njihovu klasifikaciju prema sadržaju, odnosno primeni borbenih (oružanih) i neborbenih (neoružanih) elemenata, svesni da je takva klasifikacija novina koju treba teorijski šire uobličiti. Dakle, doktrinu sukoba niskog intenziteta možemo (moramo) podeliti na dva osnovna tipa („A“ i „B“, ili slično), a tipove na više vrsta različitih dejstava, odnosno operacija, što je prikazano na shemi 3.

Shema 3.

SUKOB NISKOG INTENZITETA – NEKONVENCIONALNI RAT	
<i>Neborbena dejstva – operacije</i>	<i>Borbena dejstva – operacije</i>
Diplomatske	Vojne intervencije
Političko-ideološke	Nekontaktni vojni udari
Psihološke-propagandne	Protivgerilske
Ekonomsko-finansijske	Prepadno-prevratničke
Naučno-tehnološke	Diverzantsko-terorističke
Socijalno-humanitarne	Gerilsko-kontrarevolucionarne
Obrazovno-kulturološke	Protivdiverzantsko-terorističke
Versko-fatalističke	Zaštitno-posmatračke (mirovne)
Obaveštajno-kontraobaveštajne	Spasilačko-evakuacione
Policijsko-bezbednosne	Obaveštajno-izviđačke
Upravno-administrativne	Provokativno-demonstrativne
Vojnobezbednosne	
Demonstrativne	

Bez detaljnijeg razmatranja geneze, razvoja i namene pojedinih nacionalnih ili koalicionih snaga za dejstva u okviru sukoba niskog intenziteta, može se zaključiti:

- da snage za neborbena dejstva, pre svega, razne agencije, obaveštajne i druge subverzivne organizacije i institucije, koje permanentno rade na prikupljanju podataka, proceni i planiranju pojedinih dejstava u okviru sukoba niskog intenziteta, nisu prethodnica, već prisutna substitucija navedene doktrine na određenoj teritoriji;

- da su specijalne snage fleksibilno organizovane, jer način i vreme njihove upotrebe prvenstveno zavise od političke odluke;

– da su sastav i veličina borbenih snaga prilagođeni specifičnim i borbenim zahtevima, pa su zbog toga fleksibilno organizovane, sa statusom gotovih (dežurne) snaga visoke borbene gotovosti (1–2 časa), opremljene lakšim, ali efikasnijim naoružanjem i borbenom tehnikom, pogodne za vazdušni i pomorski transport, osposobljene za odlučna borbena dejstva u određenom regionu i u svim vremenskim uslovima i logistički osamostaljene;

– da snage opšte namene, odnosno snage za brze vojne intervencije neće biti upotrebljene samo za sukob niskog intenziteta (gerilski i manevarski rat), već znatnim delom i u sukobu srednjeg intenziteta.

Na osnovu analize pojma i suštine američke doktrine sukoba niskog intenziteta, kao i sličnih doktrina drugih zemalja, čini se da pojedini strani i domaći autori olako i bez dublje analize navode da je sukob niskog intenziteta samo spoj specijalnog i ograničenog rata (lokalni ili slične kombinacije), da sukob niskog intenziteta nije nov u doktrinarnim opredeljenjima⁴¹, pa čak i to da se radi o „terminološkoj akrobaciji“⁴² i „logičko-teorijskoj smicalici“⁴³. Takođe, ne može se prihvatiti teza da specijalni rat treba tretirati kao „viši i složeniji oblik“ sukoba niskog intenziteta⁴⁴ pogotovu što postoje i suprotne kombinacije.⁴⁵ Naime, u najnovijoj američkoj vojnoj publicistici pojavljuje se revidirana struktura sukoba niskog intenziteta i specijalnih dejstava u okviru nekonvencionalnog rata (shema 4) koja takođe negira neke naše „inovacije“ oko specijalnog rata. Istina, možemo u teoretskim raspravama tražiti „uklapanja“ i „spojeve“⁴⁶, međutim, po našem mišljenju, treba napustiti dvojnost, izbaciti iz upotrebe izraz specijalni rat i što pre „priznati“ odavno ozvaničenu i novu vojnu doktrinu – sukob niskog intenziteta.

⁴¹ Dr Todor Mirković, *Sukob niskog intenziteta – novi koncept u vojnoj doktrini SAD*, Bezbednost i društvena samozaštita, 2/1987.

⁴² Mr Dragoljub Lubarić, *Doktrina tzv. sukoba niskog intenziteta – novi vid primene sile*, Međunarodna politika, 8/1987.

⁴³ Mr Dušan Višnjić, *Pojam oružane borbe (Logički ogled)*, Vojnoizdavački i novinski centar, Beograd, 1988.

⁴⁴ Dr Vojislav Mićović, *Neki aspekti specijalnog rata protiv Jugoslavije*, „Vojno delo“, 1/1989, str. 83.

⁴⁵ Dr Sam Sarkesian, *The Myth of US Capability in Unconventional Conflicts*, Military Review 9/1988, str. 2–17.

⁴⁶ Miraž Stožinić, *Specijalni rat u okviru doktrine sukoba niskog intenziteta*, „Vojno delo“, 1/1989, str. 41–42.

Dublja naučnoteoretska analiza i proučavanje svih relevantnih aspekata doktrine sukoba niskog intenziteta⁴⁷, naime, nedvosmisleno ukazuje na to da se radi o kvalitativno novoj i savremenoj vojnoj doktrini u sadašnjoj etapi evolucije vojne misli i prakse, u eri nuklearne ravnoteže, tehnološke revolucije i opšte konstelacije međublokovskih snaga i varljive stabilnosti međunarodnih odnosa. Dakle, o već proverenoj vojnoj doktrini kojoj se mogu, po našem mišljenju, uz novu i racionalniju kombinaciju i sintezu poznatih činilaca i dozirane oružane borbe i suptilnih neborbenih dejstava, u različitim vremenskim razdobljima i različitim intenzitetom, postići i stratezijski ciljevi. Jednostavnije rečeno sukob niskog intenziteta treba posmatrati kao specifičan i najverovatniji oblik ratnog sukoba budućnosti, ofanzivnog karaktera, a u ideološkom smislu i kao globalnu strategiju savremenog antikomunizma. Iz takvog opšteg i generalnog opredeljenja jasno proizilazi da će doktrina

Schema 4.

Očuvanje mira		Nekonvencionalni rat				Konvencionalni rat	
Neborbena dejstva	Specijalna dejstva	Sukob niskog intenziteta				Ograničeni	Opšti
1. Pružanje vojne i druge pomoći 2. Demonstracije sile	1. Hiruški zahvati 2. Prepadi 3. Ubacivanje 4. Protivteroristička dejstva 5. Spasavanje talaca	Suzbijanje revolucije – kontrarevolucije					
		1. faza	2. faza	3. faza	4. faza		
		Pružanje nevojne pomoći i podrške (obuka, instruktori, timovi)	Dejstva grupa specijalnih snaga („A“ tim)	Dejstva VDG specijalnih snaga (A, BiC timovi) i početna borbena dejstva	Borbena dejstva snaga opšte namene-intervencije prekomorskih snaga		

⁴⁷ Branko Mamula, *Obrana malih zemalja*, Vojnoizdavački i novinski centar, Beograd, 1988, str. 176, *Suočavanje sa novim vojnim doktrinama (sa naučnog skupa na Brionima)*, Narodna armija, 1988.

sukoba niskog intenziteta, iako navodno koncipirana težišno prema zemljama Trećeg sveta⁴⁸, po našem mišljenju, nalaziti potpunu primenu i u sukobima između ostalih zemalja. I, konačno, ako se posmatraju odnosi vodećih vojnih supersila i činjenica da se napuštaju kompromitovani vidovi i oblici sukobljavanja u zaštiti globalnih političkih interesa i strategijskih ciljeva, posebno u kontekstu najnovijih tehnoloških mogućnosti, može se, čak realno, očekivati da će se određeni modaliteti sukoba niskog intenziteta primenjivati i u međusobnoj doziranoj konfrontaciji vodećih supersila, ne samo na periferiji njihovih interesnih sfera već i direktno.

Radi se, uglavnom, o političko-propagandnom delu sukoba niskog intenziteta, poznatom i kao „Šulcova doktrina“, čija je osnova borba za ljudska prava i nacionalnu emancipaciju. Efekte te doktrine neposredno doživljavamo (studentski pokreti, desidenstvo, promene u Istočnoj Evropi, i slično), kao i razne vrste pritisaka svetskog kapitala⁴⁹ (ekonomski, finansijski, tehnološki), delatnosti specijalizovanih agencija, i slično. Ako je tako, a praksa i tendencije to već eksplicitno potvrđuju, onda nasuprot ofanzivnoj doktrini sukoba niskog intenziteta, u koju su ugrađeni i neki novi elementi (suptilna neborbena dejstva, državni terorizam itd.), treba ubrzano osmisliti i pronaći odgovarajuće modele odbrane, zaštite i suprotstavljanja, a to znači i potrebu za nužnom dogradnjom naše koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

S U M M A R Y

CONTEMPORARY MILITARY DOCTRINES – THE LOW INTENSITY CONFLICT

In addition to a typologic analysis, as the central subject matter, the author briefly considers also some significant doctrinal features of the low intensity conflict. On the basis of examples of conflicts in the contemporary world he analyses the latest doctrinal trends of the USA, the USSR, and some other countries, regarding this likely future military strategy. The author maintains that the cognizance of all doctrinal trends regarding the low intensity conflict

⁴⁸ Ayoob Mohammed, *Conflict and Intervention in the Third World*, Croom Helm, London, 1980; *Waging War by Proxy – The Regan Doctrine supports anticommunist insurgency accross the Third World*, *Newsweek*, 12/1985.

⁴⁹ Dr Miroslav Hadžić, *Sudbina realsocijalizma*, „Vojno delo“ 1/1990.

makes the basis for considering the necessary upbuilding and perfecting our total national defence and social self-protection concept, as well as for foreseeing a possible model of forces of the possible aggressor in a low intensity conflict launched against the SFRY, i.e. for our searching for an adequate model of our armed forces that will be capable for deterring the aggressor or for containing an aggression.

R É S U M É

LES DOCTRINES MILITAIRES CONTEMPORAINES - LE CONFLIT DE L'INTENSITE BASSE

Dans cet article, sauf l'analyse typologique comme le problème central, on résume en bref certaines déterminantes doctrinales importantes du conflit de l'intensité basse. Prenant comme exemples des conflits mondiaux contemporains, faisant analyse des déterminations les plus nouvelles des USA, URSS et de certains autres pays, en liaison probable avec cela, on voit la stratégie militaire future. Auteur considère que la connaissance de toutes déterminantes doctrinales du conflit de l'intensité basse fassent la base de départ pour analyse de l'innovation et de perfection de notre conception de défense populaire généralisée et l'autoprotection sociale, ainsi que pour la prévision du modèle possible des forces de l'agresseur potentiel pendant le conflit de l'intensité basse contre la RSFY, c'est à dire la recherche du modèle adéquat de nos forces armées pour parer et dissuader l'ennemi.

Р Е З Ю М Е

СОВРЕМЕННЫЕ ВОЕННЫЕ ДОКТРИНЫ - СТОЛКНОВЕНИЕ НИЗКОЙ ИНТЕНСИВНОСТИ

В статье, кроме типологического анализа, как центральной проблемы, кратко рассматриваются и некоторые значительные доктринальные положения столкновения низкой интенсивности. На примерах современных столкновений в мире анализируются новейшие положения США, СССР и некоторых других стран, относящиеся к этой, по-видимому, военной стратегии будущего. Автор считает, что познание всех доктринальных положений столкновения низкой интенсивности является исходной основой для рассмотрения необходимой достройки и совершенствования нашей концепции всенародной обороны и общественной самозащиты, а также для создания возможной модели сил потенциального агрессора в столкновении низкой интенсивности против СФРЮ, т.е. для поиска соответствующей модели наших вооруженных сил, необходимой для парирования и отвращения.